

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
(В МЕЖАХ ФОРУМУ З
ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ,
ВЕТЕРАНОК ТА ЧЛЕНІВ ЇХ
СІМЕЙ «РІВНЕНСЬКА
ЄДНІСТЬ»)

Рівне

27-28 лютого 2025

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

РІВНЕНСЬКА
ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ

ПСИХОЛОГО-
ПРИРОДНИЧИЙ
ФАКУЛЬТЕТ
РДГУ

Соціально-психологічна реабілітація ветеранів. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, проведеної в межах Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність» 27-28 лютого 2025 року / Упорядники проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова, проф. В. Безлюдна. Рівне, РДГУ, 132 с.

зустріти захисників – без істерик, із любов'ю й позитивним настроєм); усвідомлення природності адаптаційних процесів упродовж трьох місяців (вихід назовні «заморожених» до цього емоцій та переживання їх); побутова адаптація (залучення до домашньої роботи); недопустимість психологічного тиску в комунікаціях («витягування» на розмови, багато запитань, з'ясування деталей тощо); необхідність дослухатися до простих прохань особи щодо забезпечення комфорту (їсти, зачинити двері, вимкнути музику чи світло тощо); контроль інформації (обмеження агресивної інформації, зокрема новин, фільмів-«бойовиків, фільмів-«катастроф» тощо) [2, с.77-78].

На думку Ч.Фіглі, психотерапевтична допомога родинам ветеранів повинна ґрунтуватися на чотирьох головних принципах: 1) повага до інтимних сторін життя сім'ї, її самовідданості під час війни і досвіду, що стосується пережитих стресових життєвих обставин; 2) інформування родини про можливі психологічні наслідки війни; 3) поєднання психологічної допомоги з соціальною підтримкою сім'ї, зокрема, і родинами інших ветеранів; 4) психотерапевтичне втручання в життя сім'ї має базуватися на: а) обережному вивченні джерел стресу в сім'ї; б) визначенні – які способи подолання психологічних труднощів використовуються в сім'ї, а які – ні; в) інформування родини про різні способи подолання наслідків травматичного стресу; г) допомогу у створенні в сім'ї системи взаємної підтримки; д) допомогу в мобілізації тих сторін сімейних стосунків, що здатні її зміцнити і забезпечити вирішення психологічних проблем [2, с.80-81]. Найбільш ефективною, на думку С.Вільямс і Т.Вільямс, є мультимодальна форма сімейної терапії, що включає: а) індивідуальне та сімейне консультування; б) групову психотерапію окремо з ветеранами та їхніми дружинами; в) заняття в групах, що включають кілька сімейних пар із метою вдосконалення комунікативної компетентності; г) створення системи взаємної соціальної підтримки [2, с.82].

Висновки. Важливими напрямками вирішення проблеми психологічної допомоги ветеранам є максимально широке інформування про можливості соціально-психологічної реабілітації, використання різних форм роботи, формування продуктивної рефлексії особистості, адаптація закордонного досвіду реабілітаційних програм до українських реалій, розширення та вдосконалення служби військових психологів, створення локальних інформаційних мереж та забезпечення їх постійного змістового оновлення.

Список використаних джерел

1. Акименко Ю.Ф., Кириленко М.І., Лахтадир А.М., Одиниця В.В. Люди з досвідом війни. Гідність. Взаємодія : посіб. для тренера. Створено у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?», експертна підтримка ГО «Безбар'єрність». Київ, 2023. 72 с.
2. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи: навч.посіб./ за заг. ред. Л.Гришковець. Т. 3. Київ, 2018. 236 с.

Нечипорук Любов

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету(м. Рівне)

Килюшик Тетяна,

директор комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Шпанівської сільської ради Рівненського району Рівненської обл.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне збройне вторгнення російських військ на територію України в лютому 2022 р. призвело до того, що більше 13 мільйонів громадян України стали *Форум з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність», 27-28.02.2025р.*

біженцями, більше 5 мільйонів з них – внутрішньо переміщеними особами. Це уможливило виникнення значних проблем у соціальній сфері, оскільки вже за перші півроку війни попит на соціальні послуги зріс у 2-4 рази після впровадження воєнного стану, та актуалізувало необхідність соціальної підтримки цієї вразливої категорії населення України.

Метою дослідження є аналіз особливостей надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішньо переміщені особи – це громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах та мають право на постійне проживання в Україні, які були вимушені залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [2].

Зважаючи на складні ситуації вимушеного переміщення через загрозу життю і здоров'ю внаслідок воєнних дій, відповідно до внесених змін до Закону України «Про соціальні послуги» (2022 р.), внутрішньо переміщеним особам соціальні послуги надаються екстренно/кризово та **безоплатно**. В серпні 2023 року набув чинності наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах», що сприяло більш ефективній організації визначення потреб населення у соціальних послугах під час дії воєнного або надзвичайного стану, а також у перехідний період після його припинення. У Порядку враховуються всі зміни, які були прийняті в попередніх нормативно-правових актах. Зокрема, відповідно цьому документу, оцінка потреб ВПО проводиться за спрощеною схемою. У разі отримання звернення (письмового або усного) ВПО про надання соціальних послуг екстрено (кризово) або після отримання повідомлення про необхідність надання таких послуг проводиться *оцінка ситуації, в якій перебуває особа або сім'я* [6].

Н. Гусак, Т. Семигіна, С.Трухан до першочергових потреб внутрішньо переміщених осіб відносять такі: гуманітарні (їжа та одяг), медичні, житлові, юридичні (реєстрація за місцем проживання, відновлення документів, представництво інтересів у суді, юридичні консультації щодо відновлення приватної власності, бізнесу, перереєстрації підприємств тощо), економічні (пошук роботи та працевлаштування), психологічні (психологічна допомога, консультування), соціальні (відновлення соціального статусу, участь у житті місцевої громади, толерантне ставлення з обох сторін, рівний доступ до суспільних благ), політичні (реалізація виборчого права тощо), культурні та освітні [1]. За результатами оцінки потреб ВПО складається *акт про надання соціальних послуг екстрено (кризово)*. Відповідно до потреб особи чи сім'ї екстрено (кризово) можуть надаватися такі соціальні послуги: інформування; консультування; надання притулку, зокрема нічного; короткотермінове проживання; екстрене (кризове) втручання. Надання соціальних послуг екстрено (кризово) *може здійснюватися за місцем звернення особи/сім'ї незалежно від її задекларованого чи зареєстрованого місця проживання (перебування)* [3].

До соціальних послуг, які соціальні служби надають внутрішньо переміщеним особам, належать:

- матеріальна допомога: організація виплат на проживання; надання гуманітарної допомоги (продукти харчування, одяг, засоби гігієни);
- психологічна підтримка: надання консультацій психологами; організація груп взаємодопомоги для постраждалих; проведення тренінгів із психологічної стійкості;
- сприяння в працевлаштуванні: допомога у пошуку роботи; організація курсів перекваліфікації та навчання; сприяння у відкритті власної справи для ВПО;
- юридична допомога: консультації щодо отримання статусу ВПО; сприяння в оформленні документів; допомога у вирішенні майнових питань;

- робота з дітьми та сім'ями: надання соціального супроводу багатодітним та малозабезпеченим сім'ям; організація освітніх і розважальних заходів для дітей; забезпечення доступу до освітніх послуг у новому місці проживання.

- забезпечення тимчасового житла: надання місць для тимчасового проживання в адаптованих приміщеннях; організація роботи шелтерів для короткотермінового перебування [4].

Особливої соціальної підтримки потребує така категорія внутрішньо переміщених осіб як особи похилого віку та особи з інвалідністю. У серпні 2024 року була прийнята Постанова Кабінету Міністрів «Деякі питання реалізації експериментального проекту з організації надання внутрішньо переміщеним особам похилого віку, особам з інвалідністю соціальних послуг стаціонарного догляду, підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною»», де передбачено надання таких соціальних послуг: надання притулку, підтриманого проживання, стаціонарний догляд, соціальна адаптація. Ці послуги безоплатно надаються людям похилого віку й особам з інвалідністю з числа внутрішньо переміщених осіб. Таким чином, найбільш незахищеним громадянам гарантовано не тільки прихисток, а й соціальну підтримку з урахуванням індивідуальних потреб. Для того, щоб послуги з підтриманого проживання або стаціонарного догляду люди могли отримувати вчасно і в повному обсязі, Мінсоцполітики розробило механізм їх надання ВПО похилого віку і особам з інвалідністю за принципом «гроші ходять за людиною». Це дає можливість людині, яка потребує сторонньої допомоги та підтримки, але – через бойові дії – змушена залишити власне житло, залишатися в громаді, будувати соціальні та економічні зв'язки, а головне – самостійно приймати рішення щодо свого життя. Це уможливило:

- залучити до надання соціальних послуг як комунальних, так і недержавних надавачів;

- забезпечити надання соціальних послуг стаціонарного догляду, підтриманого проживання дієздатним ВПО похилого віку, особам з інвалідністю, які проживали на територіях, де ведуться активні бойові дії, або майно яких знищено внаслідок таких дій, і які – за станом здоров'я – потребують надання цих соціальних послуг;

- надати можливість внутрішньо переміщеним особам похилого віку, особам з інвалідністю самостійно обирати надавача соціальних послуг та розраховуватися за них [5].

До важливих проблем, з якими зіткнулися фахівці із соціальної роботи при надання соціальних послуг ВПО, відносяться:

- організаційні: перевантаження працівників соціальної сфери через значну кількість ВПО; недостатня координація між суб'єктами, які надають послуги; брак кваліфікованих кадрів для роботи з ВПО;

- фінансові: брак коштів для забезпечення потреб усіх переміщених осіб; нерівномірний розподіл фінансових ресурсів між регіонами; залежність від донорських коштів;

- технічні: недостатнє впровадження цифрових технологій для автоматизації процесів; брак інфраструктури для розміщення ВПО; відсутність систематизованого збору даних про ВПО;

- юридичні: складнощі з оформленням документів у людей, які втратили майно чи архіви; відсутність чіткої нормативно-правової бази для вирішення специфічних питань ВПО; проблеми з доступом до правової допомоги в деяких регіонах;

- психологічні: емоційне вигорання працівників соціальних служб; відсутність достатньої кількості фахівців із соціально-психологічної реабілітації; низький рівень психологічної культури серед населення [6].

Висновки. Отже, поява внутрішньо переміщених осіб як однієї з категорій населення, яка опинилася у складних життєвих обставинах у зв'язку з вимушеною міграцією, пов'язаною з російською агресією, стала соціальним викликом для українського суспільства. Проблеми, які стосуються надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам в

Україні, потребують постійної уваги держави та громадських організацій. Зокрема, серед пріоритетних напрямів роботи є надання якісних соціальних послуг кожному отримувачу, визначення загальної потреби територіальної громади у соціальних послугах та впровадження нових видів соціальних послуг для внутрішньо переміщених осіб.

Список використаних джерел:

1. Гусак Н.Є., Семигіна Т.В., Трухан С.О. Стратегії і виклики соціальної роботи із внутрішньо переміщеними особами. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2014. Випуск 2 (22). С.161-167
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18top>
3. Екстрене (кризове) надання соціальних послуг URL: <https://dsp.kyivcity.gov.ua/nadannia-sotsialnykh-posluh-shliakhom-sotsialnoho-zamovlennia/ekstrene-kryzove-nadannia-sotsialnykh-posluh>
4. Павлюк Т. І., Середницька Л. П. Соціальна підтримка та соціальні послуги внутрішньо переміщеним особам в умовах війни. *Економіка та суспільство* Випуск № 50. URL: <https://surl.li/pjhgjn>
5. Послуга підтриманого проживання URL: <https://www.msp.gov.ua/news/23956.html> PrintVersion
6. Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики. URL: <https://parlament.org.ua/analytics/soczialni-poslugy-v-umovah-vijny-novi-zminy-ta-vyklyky>

Ніколайчук Галина,
кандидат пед. наук, доцент, професор кафедри загальної
психології, психодіагностики та психотерапії
Рівненського державного гуманітарного університету (м.Рівне)

Ногачевська Інна
кандидат психол. наук, доцент кафедри загальної
психології, психодіагностики та психотерапії
Рівненського державного гуманітарного університету
(м.Рівне)

ВІДНОВЛЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ВЕТЕРАНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Проблема ментального здоров'я ветеранів, ветеранок та членів їх сімей є надзвичайно актуальною. Період воєнного стану та активних бойових дій ще більше акцентує значущість наукових напрацювань як у теоретичному аспекті, так і в практичній площині. Сучасні дослідження зарубіжних (Д.Бейдель, Р.Гартел, К. Джонс, Г.Кенінг, П.Ковентрі, Р.Риккарделлі, Д.Тургус та ін.) та вітчизняних науковців (К.Бабов, С.Богданов, В.Зливков, Г.Лазос, Мельник А., Т.Титаренко та ін.) доводять, що ефективна реабілітація вимагає комплексного підходу, який включає як психотерапевтичні інтервенції, так і елементи когнітивного та соціального розвитку. Одним із перспективних напрямів є інтеграція процесу вивчення іноземних мов із психотерапевтичними методиками. Цей підхід спрямований на стимуляцію когнітивних процесів, розвиток нових нейронних зв'язків, а також сприяння емоційній регуляції через активну соціальну взаємодію та інтелектуальне навантаження.

Мета публікації – здійснити теоретичний аналіз проблеми соціально-психологічної реабілітації ветеранів шляхом вивчення іноземних мов.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,
проведеної в межах *Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх
сімей «Рівненська єдність»***

27-28 лютого 2025 року

Упорядники:
***проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова,
проф. В. Безлюдна***